

Joan Fuster rebent felicitacions al sopar dels premis Selecta del 13 de novembre del 1956. L'últim a la dreta és Pedrolo ■ ARXIU FUSTER

La Universitat de València produeix el primer gran documental sobre la vida i l'obra de l'intel·lectual

L'antic ofici de ser Joan Fuster

Ester Pinter
VALÈNCIA

"Hi ha qui és advocat, o mestre, o polític, o bisbe o poeta, o pagès. La meua professió, en canvi, és de ser Joan Fuster". I quin va ser aquell ofici que el provocador i irònic assagista valencià ja s'atribuïa el 1960 a *Judicis finals*? Una trentena d'amics i gent que el van conèixer tracten de definir-lo en el documental biogràfic *Ser Joan Fuster*, produït pel Taller d'Audiovisuals de la Universitat de València i la càtedra Joan Fuster, presentat la setmana passada a València i que s'emeta avui a Barcelona, a l'Institut d'Estudis Catalans.

"Ell ens va ensenyar a ser catalans d'una altra manera, érem catalans petits i ens va fer grans", comenta un Lluís Llach fascinat per la idea de Països Catalans que aquell Joan Fuster "d'ulls expressius" va llançar a *Nosaltres els valencians* (1962). Jordi Pujol, que va conèixer l'escriptor de Sueca des dels seus primers viatges a Barcelona el 1954, s'hi refereix com "un dels grans sostenidors de la llengua i la cultura catalana al País Valencià i també al Principat".

Com es narra al documental realitzat per Llorenç Soler a partir d'un guió de Francesc Pérez i Moragón, Albert Montón i Nel·lo Peller, Fuster contactaria amb Barcelona a través dels empresaris cotoners –en especial Joaquim Maluquer– i del moviment polític amb epicentre a Montserrat. "Que algú parlés de Montaig-

El documental inclou més de 30 entrevistes a personalitats que el van conèixer

ne al món de l'església era excepcional", apunta Pujol. Els 50 són anys en què Fuster, devorador de llibres, enèrgic activista cultural a València, tertulià, columnista i autor d'obres tan modernes per a l'època com *El descredit de la realitat* (1955) i *Les originalitats* (1956), desperta "una gran admiració a Barcelona", assegura Josep M. Castellet. "Era ple de força i de ganes de canviar-ho tot", diu Maluquer de qui, per l'escriptor Albert Manent, va ser "el pont entre el Principat i el País Valencià".

El catèdràtic valencià de filologia Vicent Pitarch el descriu com una persona amb "una capacitat d'anàlisi brutal" i "una ironia i una forma ben eficaç de fer-se entendre", amb la qual, remata el periodista i escriptor Adolf Beltran, "interveïa cada dia en l'opinió pública i la canviava".

Al·lèrgic a les revolucions

El 1960, apunta l'editor Eliseu Climent, "comença a cultivar-nos a una generació d'universitaris". D'allà sorgien iniciatives polítiques com el PSV. "Fuster ens suggeria i ens deixava fer", ex-

plica el cantant Raimon. "No volia fanàtics al seu costat", comenta Climent. I segons l'excalde socialista de València Ricard Pérez Casado, "Fuster mai no va voler dirigir res". L'escriptor Enric Sòria va pel mateix camí: "Volia un model de societat molt diferent, però com a humanista que era no podia trencar res, temia les revolucions".

Nosaltres els valencians va marcar, segons Beltran, "un abans i un després en una societat valenciana que no s'havia mirat mai a l'espill i es mira en el que Fuster li posa al davant". Per l'historiador Josep Fontana, l'insòlit va ser com va reflexionar sense referents. Però, com afirma el periodista, "entre la dreta va créixer el pànic perquè el que Fuster propugnava ocorregués". La seva reacció va ser furibunda i determinant perquè un dels assagistes més lúcids de les lletres catalanes acabés reclòs i sense ganes de veure ningú.

El muntatge audiovisual, farragut de material procedent de l'arxiu literari i fotogràfic del mateix escriptor, entre altres fonts documentals, és una feina de tres anys. ■

Crítiques teatre

'L'amour fou' i l'oblit

Juan Carlos Olivares

La dama de Reus

Text: Ambrosi Carrion
TNC, 6 de novembre

L'oblit és cruel, sobretot per als que es resisteixen a claudicar per fer més fàcil el seu record. Ambrosi Carrion no ha deixat mai d'escriure. La seva determinació de no tornar de l'exili francès fins que no morís el dictador era igual de ferma que la voluntat de continuar la seva obra dramàtica lluny de Catalunya. El premi Ignasi Iglésias dels Jocs Florals del 1950 per *La dama de Reus* va ser el penúltim miratge de la recuperació de l'autor per al teatre català. Després, un llarg oblit.

La posada en escena de Ramon Simó incorpora amb molta elegància la tragèdia de la memòria interrompuda, el silenci que va caure sobre algunes generacions d'autors. *La dama de Reus* és l'obra que s'assaja en un teatre abandonat de la Catalunya del 1949. Una obstinació utòpica, doblement impossible per la irreductible personalitat de l'autor, incòmode per als gustos del seu públic natural fins i tot abans d'emprendre l'exili el 1939. La llibertat moral –als anti-

podes del conformisme regnant en l'escena catalana– dels seus personatges (*La dama de Reus* és un aravatat al·legat a favor de l'*amor fou*) l'allunyava dels gustos convencionals.

El nou context històric creat per Simó situa el discurs llibertari de Carrion en un entorn que afavoreix la seva lectura universal i atemporal, i deixa neta de referents rancs l'exquisida naturalitat del vers de l'autor. Un nou temps que a més acosta al públic la in-

Ramon Simó trenca el llarg i cruel oblit d'Ambrosi Carrion

tensa dependència eròtica entre dos éssers marcats per una relació de poder absolut: la tragèdia de la dama i el tirà s'assembla molt a la situació de les dones franceses acusades de col·laboracionisme –dones de cranis rapats– amb l'enemic nazi en acabar l'ocupació alemanya. En canvi, aquest voluntari entorn *retro* no afavoreix que les interpretacions tinguin una brillantor contemporània. Un aire *camp* recorre el treball del repartiment, com si retés un sentit i anacrònic homenatge als seus antecessors.

La nouvinguda

Francesc Massip

La gran nit de Lurdes G.

De C. Clemente i J.M. Miró
Versus Teatre, 2 de novembre

El Versus presenta nous creadors a parells i en sessions de cap de setmana, que permeten fer doblat el mateix dia. A *La gran nit de Lurdes G.* Cristina Clemente comparteix autoría i direcció amb Josep M. Miró (Vic 1977), interessant i premiat autor que al setembre va estrenar *Quan encara no sabíem res* (Tantarantana), amb un repartiment similar. Són intèrprets acabats de sortir de l'Institut del Teatre i de fet l'espectacle és resultat d'un taller integrat, que incorpora estudiants i graduats de les diferents especialitats que imparteix l'escola (interpretació, direcció, dramaturgia i escenografia).

El text planteja una situació que l'espectador viu amb incomoditat: l'exhibició de les neures de cadascú una nit de Cap d'Any, amb la te-

levisió que marca el ritus gregari de les hores i el raïm, els brindis amb xampany i un punt de bombolleta a la sang que obliguen a una embafadora felicitat col·lectiva; ah! i els inefables xous que cada amic ha d'interpretar. La colla habitual ha convidat una nouvinguda, blanc fàcil de la presa de pèl. No l'han posat en antecedents. Cal fer algun numeret, ella només sap obrir-se de cames, i fa un espadat que els deixa sense respiració, cosa que genera admiració i enveges. Amb aquests ingredients, vuit intèrprets recreen uns arquetips de comportament juvenol que culmina amb un joc cruel, en què l'escarni és l'ingredient més suau. Al darrere hi ressona *El sopar dels idiotes* de Francis Veber, però aquí a la nova convidada la sotmeten a un autèntic ritual de la tortura psicològica en què concorren la por, la coacció i la violència. El riure, novament, instal·lat enmig de la tragèdia, bé que la sang no arriba al riu.